

„Społeczne reprezentacje szczepień a zachowania zdrowotne w perspektywie cyklu życia – implikacje dla tworzenia (behawioralnych) polityk publicznych.

Idalina Odziemczyk, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Uniwersytet Jagielloński

Rosnąca świadomość zmian w postrzeganiu społecznych uwarunkowań zdrowia i potrzeby uwzględniania ich wpływu na każdym etapie życia jednostki sprawiła, że tematyka ta została podjęta również w ramach badań społecznych. Obserwowany w ostatnich latach wzrost odsetka osób uchylających się od realizacji szczepień obowiązkowych oraz utrzymująca się zbyt niska liczba osób korzystających z dobrowolnych szczepień uzasadniają pogłębianie namysłu nad społecznym podłożem zachowań zdrowotnych za jakie można uznać m.in. szczepienia. W kontekście zagrożenia epidemicznego związanego z pandemią COVID-19 **wypracowywanie długofalowych rozwiązań mających na celu zwiększenie popytu na szczepienia i wytworzenie odporności populacyjnej na choroby zakaźne stało się głównym problemem światowego zdrowia publicznego.**

W związku z tym, główny cel projektu stanowi odpowiedź na pytanie, **w jaki sposób różne rozumienie zjawiska szczepień jest powiązane z zachowaniami zdrowotnymi i decyzjami o korzystaniu ze szczepień ochronnych** oraz jak zmienia się to w cyklu życia. Badanie składa się z trzech kluczowych elementów. Pierwszym z nich jest rekonstrukcja reprezentacji społecznych – rozumianych jako systemy idei, wartości, myśli, obrazów i wiedzy, którymi dzielą się członkowie społeczności – oraz mechanizmów ich tworzenia w sieciach rodzinnych osób podejmujących różne decyzje dotyczące szczepień. Drugi obejmuje identyfikację nieracjonalnych i sprzecznych elementów w procesie postrzegania szczepień. Trzecim elementem jest analiza zmian społecznych reprezentacji szczepień i związanych z nimi zachowań zdrowotnych w perspektywie cyklu życia. Połączenie analizy powyższych zagadnień pozwoli to na lepsze zrozumienie zjawiska korzystania ze szczepień oraz na wypracowanie podejścia do tworzenia związanych z nim interwencji publicznych tak, aby uwzględniały one perspektywę osób, wobec których są one podejmowane oraz powiązania z etapem życia, na którym się znajdują.

Aby osiągnąć ten cel w badaniu postawiono następujące **pytania badawcze**: (1) Jakie reprezentacje społeczne szczepień funkcjonują w grupach osób podejmujących różne decyzje wobec szczepień? (2) Jak społeczne reprezentacje szczepień są kształtowane w ramach sieci rodzinnej? (3) Jakie nieracjonalne i sprzeczne elementy reprezentacji społecznych szczepień mogą w kontekście polskim stanowić element wpływający na podejmowanie decyzji wobec szczepień? (4) Jak społeczne reprezentacje szczepień i związane z nimi wzorce zachowań zdrowotnych zmieniają się w perspektywie cyklu życia? Zwrócono także uwagę na to, **w jaki sposób pandemia COVID-19 wpłynęła na percepcję szczepień oraz w jaki sposób będzie można wykorzystać ten efekt w tworzeniu bardziej skutecznych interwencji publicznych w zakresie szczepień.**

Aby udzielić odpowiedzi na powyższe pytania przyjęta zostanie **perspektywa jakościowa** pozwalająca na najlepsze uchwycenie spojrzenia badanych na analizowany problem. Do badania, w ramach doboru celowego oraz metodą kuli śnieżnej zostanie zrekrutowane około **80 osób będących na różnych etapach życia** (młodzi bezdzietni, rodzice oraz dziadkowie-emeryci). Przy doborze uwzględnione będzie również kontrolowanie **dwóch podgrup: osób korzystających lub nie z dobrowolnych sezonowych szczepień na grype**. Z uczestnikami badania zrealizowane zostaną **indywidualne pogłębione wywiady z elementami biograficznymi oraz ankiety**.

W uzyskanym w ten sposób materiale zakodowane i wyodrębnione zostaną sposoby użycia języka do wyrażania opinii o szczepieniach, co pozwoli odtworzyć elementy reprezentacji oraz mechanizmy ich tworzenia. Reprezentacje zostaną przeanalizowane także pod kątem heurystyk oraz błędów poznawczych mogących wpływać na zachowania zdrowotne. Uwzględnienie perspektywy cyklu życia oraz dobór respondentów z tych samych sieci rodzinnych umożliwi sprawdzenie wpływu międzypokoleniowego na decyzje o szczepieniach. Pozwoli także na kontrolowanie dynamiki reprezentacji w kontekście okresów transformacji wiążących się ze zmianami roli na rynku pracy i w rodzinie.

Na podstawie połączonych wyników analiz stworzona zostanie **mapa pojęciowa przedstawiająca relacje między społecznymi reprezentacjami szczepień, powiązanymi z nimi heurystykami i różnymi decyzjami dotyczącymi szczepień**, uwzględniająca również etapy życia i cechy socjodemograficzne. Mapa ta będzie mogła służyć do wybierania profili grup, do których kierowane będą interwencje behawioralne dotyczące zachowań zdrowotnych. Końcowym rezultatem projektu będą **rekomendacje tworzenia interwencji behawioralnych w zakresie szczepień ochronnych**, tak aby uwzględniały one perspektywę osób, do których są one kierowane.